

Innst. S. nr. 120

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument nr. 8:30 (2004-2005)

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen, Marit Arnstad og Åslaug Haga om tiltak for å sikre og skape nye arbeidsplasser i Finnmark basert på marine ressurser

Til Stortinget

SAMMENDRAG

En av bærebjelkene for Finnmarks industri vil også i framtida være fisk og marin industri. Det er behov for en ny og offensiv politikk for å sikre og skape arbeidsplasser i Finnmark innenfor dette området. Mange arbeidsplasser er gått tapt og lokalsamfunn har mistet sine hjørnesteinsbedrifter.

Skal nye arbeidsplasser etableres i Finnmark, trengs blant annet økt kapitaltilgang for fiskeindustrien og sikrere og jevnere tilgang på råstoff av høy kvalitet. En liberalisering av norsk fiskeripolitikk vil slå negativt ut for Finnmark som er et kapitalsvakt fylke. Det trengs derfor en strukturpause i fiskerinæringen for å sikre at konsekvensene for bosetting og arbeidsplasser langs kysten, av de mange og omfattende strukturendringsforslagene i fiskerinæringen, blir belyst.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringen om:

1. At alle fartøygrupper som fisker i norsk fiskerisone i Barentshavet skal levere minst 20 pst. av sin kvote til fiskeindustrien i Finnmark, Troms eller Nordland til markedspris.
2. At det etableres et kapitalfond som skal bidra til langsiktig omstilling av fiskeindustrien for å skape arbeidsplasser i Finnmark.
3. At Regjeringen utreder forslag som kan gi industrien jevnere råstofftilgang, herunder endret regu-

lering gjennom endring av kvoteåret. Det bør også utredes å innføre skatteincentiv som kan stimulere partene til å inngå likeverdige avtaler om jevnere råstoffleveranser.

4. At det opprettes et verdiskapingsfond for fersk fisk.
5. At ressursene til marin FoU økes.
6. At ordningen med å betale en avgift på konsesjon for oppdrett avvikles og erstattes med en arealavgift til den kommune hvor et anlegg etableres.
7. At det innføres en egen ungdomskvoteprosent for å lette rekruttering til fiskerinæringen."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Bendiks H. Arnesen, Grethe Fosli og Aud Gaundal, fra Høyre, Silja Ekeland Bjørkly, Ivar Kristiansen og Michael Momyr, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, May-Helen Molvær Grimstad og Einar Steensnæs, og fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, viser til at Finnmark har store naturressurser. Disse bringer allerede i dag betydelige inntekter til landet. Det er også et vesentlig potensiale for ytterligere verdiskaping og arbeidsplasser innen ulike næringer, slik forslagsstillerne påpeker. Likevel er det mange lokalsamfunn i Finnmark som sliter. Det gjelder særlig en del kommuner på finnmarkskysten. Her er sysselsettingen i fiskerinæringen avgjørende for bosetting og arbeidsplasser.

Komiteen viser til at bortfall av russisk torsk til foredlingsanleggene i Finnmark, konkurransen fra lavkostland og nødvendige kapasitetstilpasninger både på sjø og land har skapt problemer for næringen. Det er derfor behov for omstillinger for å få til lønnsom virk-

somhet. Finnmark står således overfor en rekke viktige utfordringer når det gjelder utviklingen i marin sektor.

Komiteen mener likevel det er grunn til å understreke at det også skjer mye positivt i Finnmarks næringsliv, og at situasjonen på arbeidsmarkedet i deler av fylket i den seinere tid har hatt en god utvikling. Det gjelder både marin sektor, reiseliv og en økt aktivitet i petroleumssektoren.

Komiteen konstaterer at fiskerinæringen fremdeles vil være en hovedsøyle i Finnmarks næringsliv, selv om andre næringer åpner for mange nye muligheter som kan styrke næringslivet og motvirke en negativ utvikling med tap av arbeidsplasser og fraflytting.

Komiteen viser til fiskeriministerens brev datert 10. januar 2005 til komiteen (vedlegg), der det blant annet understrekes viktigheten av å utforme rammevilkår som skaper grunnlag for trygge, stabile arbeidsplasser og vekstkraftige lokalsamfunn. Det er i den sammenheng kommet flere innspill bl.a. fra Finnmark fylkeskommune og fra fylkesmannen i Finnmark som er drøftet i møter med ulike departement.

Samtidig er det et presserende behov for å legge til rette for nye arbeidsplasser nå i noen særlig vanskeligstilte kommuner for å bøte på en alvorlig situasjon med nedleggelse, tap av arbeidsplasser og fraflytting. Komiteen viser i den forbindelse til at Stortinget 17. desember 2004 vedtok å bevilge 75 mill. kroner til tiltak for ny sysselsetting i Kyst-Finnmark, jf. Innst. S. nr. 75 (2004-2005). Komiteen viser her til de

respektive partiers merknader og forslag med begrunnelser.

Når det gjelder de konkrete forslagene som er fremsatt i Dokument nr. 8:30 (2004-2005), viser komiteen til at fiskeriministeren har varslet en stortingsmelding om marin næringsutvikling som vil bli lagt fram seinere i vår. I brev til komiteen 10. januar 2005 har fiskeriministeren varslet at en rekke av de fremsatte forslagene vil bli drøftet der.

Komiteen viser til dette og mener det er mest hensiktsmessig at de fremsatte forslagene blir drøftet i lys av en drøfting av en overordnet politikk for marin verdiskapning.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:30 (2004-2005) - forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen, Marit Arnstad og Åslaug Haga om tiltak for å sikre og skape nye arbeidsplasser i Finnmark basert på marine ressurser - vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 17. februar 2005

Olav Akselsen
leder

Einar Steensnæs
ordfører

Vedlegg**Brev fra Fiskeri- og kystdepartementet v/statsråden til Stortingets næringskomité, datert 10. januar 2005****Dokument 8:30 2004-2005. Forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen, Marit Arnstad og Åslaug Haga om arbeidsplasser i Finnmark**

Jeg viser til næringskomitéens brev av 14. desember 2004 med vedlagt ovennevnte Dokument 8:30 (2004-2005).

Store deler av den virkelighetsoppfatning stortingsrepresentantene Enoksen, Arnstad og Haga gir uttrykk for i begrunnelsen av forslaget er i overensstemmelse med mitt syn på tingenes tilstand. Bortfall av russetorsken, konkurransen fra lavkostland, og en betydelig overkapasitet både på sjø og land, tvinger frem omstillinger i fiskerinæringen dersom den skal oppnå varige, positive resultater.

Jeg har, i min tid som statsråd, lagt vekt på å utvikle rammevilkår som styrker mulighetene for lønnsomhet i fiskerinæringen. Noe som etter min oppfatning er en forutsetning for utvikling av trygge arbeidsplasser og vekstkraftige lokalsamfunn.

For å nå en slik målsetting er det nødvendig å gripe fatt i en vesentlig barriere for lønnsom utvikling, nemlig overkapasiteten i så vel flåten som i foredlingsindustrien. Omstillinger er smertefulle fordi det ofte vil berøre vesentlige faktorer i menneskers liv; sysselsetting, bosetting og almen velstand. Samtidig er det blitt nødvendig. De globale rammer rundt næringen har, som forslagstillerne også er inne på, endret seg og dette kan ikke neglisjeres.

Regjeringens penge- og finanspolitikk har imidlertid bidratt vesentlig til å styrke den konkurranseutsatte fiskerinæringens konkurransevne.

Videre har Regjeringen tidligere innvilget kystkommunene Hasvik, Porsanger og Vardø omstillingsstatus og allokert midler for egnede tiltak.

Finnmark fylkeskommune har også tidligere fått overført rundt 113 millioner kroner, hvorav 20 millioner kroner som skjønnsmessig tildeling for omstillingsarbeid i 2004.

Stortinget vedtok 17. desember 2004 et felles forslag fra regjeringspartiene og Fremskrittspartiet om å bevilge 75 millioner kroner til tiltak for utvikling av arbeidsplasser i vanskeligstilte kommuner i Finnmark. Samlet viser dette at Regjeringen både erkjenner at enkelte Finnmarkskommuner opplever en vanskelig tid, og at den tar aktive grep for å utvikle løsninger som kan skape varig aktivitet i området.

Finnmarks, og særlig Vardøs, utfordringer har i den siste tid preget mediebildet. Fiskerinæringen sliter og arbeidsplasser forvitrer. Jeg vil ikke bagatellisere dette. Det er imidlertid bedrifter som går godt, også i Vardø. Likeledes er det kystkommuner i Finnmark som ikke kjenner seg igjen i det bildet som tegnes av næringslivet i fylket. Jeg tenker særlig på Alta og Hammerfest. Videre er det positive trekk også innen marin sektor. Høsting av vår nye ressurs, kongekrabben, ga i 2003 om lag 93 millioner kroner i inntekt til Øst-Finnmark.

Med hensyn til de syv presenterte forslag vil jeg bemerke følgende.

1. At alle fartøygrupper som fisker i norsk fiskerisone i Barentshavet skal levere minst 20 % av sin kvote til industrien i Finnmark, Troms eller Nordland til markedspris.

Svar:

I forhold til norske totalkvoter får vi følgende tabell mht. landinger av hvitfisk i "ikke-frosset tilstand" og frosset i de tre nordligste fylker (i tonn):

Art	Norsk kvote 2004	Landet som "ikke-frosset" i N,T og F	Andel av kvoten
Torsk nord for 62	217 600	148 880	68 %
Hyse nord for 62	66 500	29 432	44 %
Sei	154 000	76 093	49 %
Totalt	438 100	254 405	58 %

Art	Norsk kvote 2004	Landet som frosset i N,T og F	Andel av kvoten
Torsk nord for 62	217 600	30 370	14 %
Hyse nord for 62	66 500	14 802	22 %
Sei	154 000	18 826	12 %
Totalt	438 100	63 998	15 %

Som tabellen viser er andelen "ikke-frosset" råstoff i forhold til norsk kvote langt høyere enn grensen på 20% som foreslås i dokument 8:30, mens andelen frosset ligger noe under. Samlet blir andelen godt over 20%

og det synes følgelig ikke å være grunnlag for formalisering av nevnte andel som et minimumsnivå.

Ellers kan jeg vise til at hele 82 % av deltakeradgangen innen torske-, hyse- og seifisket for fartøy under 28

meter tilhører fartøy fra Nordland, Troms og Finnmark. Hele 69 % av torsketrålkonsesjonene er også knyttet til de tre nordligste fylkene.

2. At det etableres et kapitalfond som skal bidra til langsiktig omstilling av fiskeindustrien for å skape arbeidsplasser i Finnmark.

Svar:

Det er ikke bare i Finnmark at det er behov for omstilling i fiskeindustrien. Det gjelder generelt og må i hovedsak være et nasjonalt anliggende. Regjeringen har lagt opp til at staten gjennom samfinansiering med private investorer skal etablere nye såkornfond. Det er etablert fire nye distriktsrettede og tre nye landsdekkende såkornfond.

Høsten 2004 vedtok Regjeringen å gå inn for betydelige forbedringer i rammebetingelsene for de distriktsrettede fondene, bl.a. ved at statens andel av fondenes kapitalbase økes fra 50% til 70%. Ordningen er notifisert overfor ESA og vil tre i kraft i løpet av inneværende år.

For øvrig vil det offentlige virkemiddelapparatet, herunder Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, skatteFUNN, o.a., tilby næringslivet ulike tjenester og programmer for å understøtte omstillingsvirksomhet med sikte på å skape varige arbeidsplasser.

3. At Regjeringen utreder forslag som kan gi industrien jevnere råstofftilgang, herunder endret regulering gjennom endring av kvoteåret. Det bør også utredes å innføre skatteincentiv som kan stimulere partene til å inngå likeverdige avtaler om jevnere råstoffleveranser.

Svar:

Det alt vesentlig av vårt kommersielt viktige fiske foregår på bestander Norge deler med andre, i første rekke med Russland og EU. Å endre kvoteåret vil kunne få mange og ulike konsekvenser. I tillegg til at disse må grundig konsekvensutredes, må saken også drøftes og avklares med våre forhandlingspartnere. Spørsmålet om økt fleksibilitet i forhold til kvoteåret vil imidlertid bli nærmere drøftet i stortingsmeldingen om marin næringsutvikling som legges fram senere i vår.

Det arbeides med spørsmål knyttet til langsiktige leveringsavtaler mellom fiskere og kjøpere. Også dette tema vil bli drøftet i nevnte stortingsmelding. Jeg tror imidlertid ikke at spesielle skatteincentiver vil være et relevant instrument i denne sammenheng.

Behovet for jevnere råstofftilførsler til industrien er et forhold jeg har vært, og er, svært opptatt av. Ikke alene av hensynet til industrien, men også av hensyn til flåten og verdikjeden for øvrig. Høsten 2003 la Fiskeriforskning i Tromsø frem funn som viste at flåten alene, på grunn av kappfisket i perioden 1999 - 2002, kan ha tapt over 300 millioner kroner.

La meg ta torskefisket i 2003 som et eksempel. I forskriften ble det fastsatt at 25% av lengdegruppeknoten for fartøy over 15 meter først kunne fiskes etter 1. sep-

tember. Dette ble gjort fordi det i foregående år ble demonstrert at periodisering og overregulering ikke ga de ønskede resultater, men tvert i mot førte til et betydelig kappfiske. I Lofoten vinteren 2003 var gjennomsnittlig førstehåndspris pr. kilo torsk om lag 14 kroner. Tilsvarende pris på høsten 2003 var rundt 24 kroner kiloen. Reguleringen ga spredning i råstofftilførselen og økt inntjening både for flåte og landanlegg.

I reguleringene for fisket i 2004, og for i år, er det økt fokus på bruk av fartøykvoter i kystflåten. Erfaringer har vist at dette bidrar til å fremme kvalitet og til en jevnere flyt av råstoff til industrien. I tillegg er det åpnet adgang for industrieide trålere til å allokere trålfartøyets kvoter til lokal kystflåte.

Nå vil jeg imidlertid også legge til at fiskeindustrien i Nord-Norge, og vel særlig Øst-Finnmark, er preget av 90-årenes omfattende leveranser av utenlandsk fanget råstoff. Utviklingen på dette området forklarer mye av dagens situasjon, både mht. til en omfattende investeringsbølge med påfølgende kapasitetsoppbygging, og en for mange bedrifter etter hvert uholdbar gjeldsforpliktelse, til dagens situasjon med råstoffmangel, nedlagte bedrifter og tapte arbeidsplasser.

I norske havner ble det i 1990 landet om lag 20.000 tonn russetorsk. Få år senere, i 1997, var volumet steget til nesten 160.000 tonn, for deretter å falle til ca 70.000 tonn i 2003. I fjor registrerte vi en ytterligere reduksjon i slike landinger, i tillegg til at det alt vesentlige av det som ble landet besto av frosset eller bearbejdet vare for direkte videreforsendelse til markedene i EU.

En slik utvikling i råstofftilførselen vil, som nevnt, påvirke og prege industrien. La meg ta Vardø og anlegget i Svartnes som et eksempel. Prosjektering av anlegget startet i siste halvdel av 90-tallet og det sto ferdig høsten 2001. Alt i mai 2002 var anlegget konkurs. I 1995 ble det landet 19.000 tonn russetorsk i Vardø, i 2001 var volumet falt til 386 tonn. 19.000 tonn er et enormt volum og tilsvarer nesten det årlige råstoffbehovet til to Svartnesanlegg med 180 ansatte i to-skiftsordning.

I dette ligger mye av forklaringen på råstoffmangelen, overkapasiteten og den vanskelige situasjon næringen i dag befinner seg i, særlig i våre nordligste fylker. Dette blir ytterligere understreket ved at norske landinger har holdt seg forholdsvis stabile i den aktuelle periode, med unntak av de siste år.

I 1995 ble det i Vardø landet 4.646 tonn torsk fra norske fartøyer mot 3.400 tonn i 2001 og 5.217 tonn i 2002, i 2003 kun 1.602 tonn.

4. At det opprettes et verdiskapingsfond for fersk fisk.

Svar:

Jeg har ikke helt klart for meg hva forslagstillerne legger i dette spørsmål, og vil nøye meg med å vise til mitt svar på spørsmål 2. For ordens skyld vil jeg imidlertid legge til at det neppe vil vært relevant å spise et ev. fond mot fersk fisk alene. Produktutvikling og økt verdiskaping bør ikke isoleres til denne produktkategori. Det er relevant å se frossen fisk, konvensjonell

sektor, pelagisk sektor, reker m.m. ut fra samme perspektiv.

5. At ressursene til marin FoU økes.

Svar:

Jeg ser klart behovet for satsing på innovasjon og FoU i fiskerinæringen. De omstillingsbehov jeg har vist til innledningsvis bærer i seg innsats for styrket markedsstilpasning og produktutvikling. Spesialiserte nisjeprodukter, bedre utnyttelse av biprodukter og økt fokus på marin bioteknologi, er eksempler på fremtidsrettede satsingsområder.

Ellers ser jeg behov for styrket innovasjon og FoU også på andre områder, herunder mht. teknologiutvikling, samt innen logistikk, salg, markedsføring og ledelse.

Til slutt vil jeg i denne forbindelse legge til at selv om jeg gjerne hadde sett en enda mer omfattende satsing på FoU i marin sektor, så er jeg godt fornøyd med det Regjeringen har fått til. I 2003 nyttet Innovasjon Norge nesten en milliard kroner på marin sektor. Etter det jeg forstår vil det samlede beløp for 2004 ligge på om lag samme nivå. I perioden 2000-2004 har Norges forskningsråds innsats på sektoren vokst fra et årlig beløp på 350 millioner kroner til 523 millioner kroner. I mitt eget departement er 35% av 2005 budsjettet avsatt til FoU - hele 937 millioner kroner.

Summeres den offentlige innsatsen på marin FoU i 2004 blir samlet beløp over 2,2 milliarder kroner. Og da er ikke skatteFUNN inkludert. I denne ordningen deltok 436 bedrifter fra marin sektor i 2003, en økning på 42% i forhold til 2002.

6. At ordningen med å betale en avgift på konsesjon for oppdrett avvikles og erstattes med en arealavgift til den kommune hvor et anlegg etableres.

Svar:

Jeg har sett tilsvarende forslag fremmet av Distriktskommisjonen i oktober i fjor.

Dette er imidlertid et spørsmål som vil bli drøftet i stortingsmeldingen som skal fremmes i vår.

7. At det innføres en egen ungdomskvote for å lette rekruttering til fiskerinæringen.

Svar:

I Næringskomitéens innstilling til Dok. 8:88 (2002-2003) - jf. Innst. S. nr. 262 (2002-2003) - ble Regjeringen bedt om å utrede konsekvensene av en eventuell rekrutteringskvote for ungdom. Det er foretatt en gjennomgang av spørsmålet med særlig vekt på de forhold som Næringskomitéen nevnte i innstillingen:

- effekten av tidligere ordninger,
- konsekvensene i forhold til eksisterende bestemmelser,
- spørsmål om tidsavgrensning av en rekrutteringskvote,
- kvalifiseringskrav for å få en eventuell rekrutteringskvote, og
- øvre aldersgrense.

I Fiskeri- og kystdepartementets budsjettproposisjon for 2005 St.prp. nr. 1 (2004-2005) er det gitt en redegjørelse om mulige konsekvenser av en rekrutteringskvoteordning. Fiskeri- og kystdepartementet bebuder der at en vil komme tilbake til spørsmålet om videre oppfølging i stortingsmeldingen om marin næringsutvikling som legges fram våren 2005.

